

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича

Економічний факультет

Кафедра фінансів і кредиту

СИЛАБУС

навчальної дисципліни

«Управлінський облік»

вибіркова

**Освітньо-професійна
програма:**

Фінанси, банківська справа та страхування

Спеціальність:

072 Фінанси, банківська справа та страхування

Галузь знань:

07 «Управління і адміністрування»

Рівень вищої освіти:

перший (бакалаврський)

Факультет:

економічний

Мова навчання:

українська

Розробники:

**Косташ Т.В., доцент кафедри обліку, аналізу і аудиту,
к.е.н., доцент**

Профайл викладача:

<http://econom.chnu.edu.ua/kafedry-ekonomichnogo-fakultetu/kafedra-obliku-analizu-i-audytu/kolektyv-kafedry/kostash-tetyana-viktorivna>

Контактний тел.:

+38(0372)522691

E-mail:

[t.kostash @chu.edu.ua](mailto:t.kostash@chnu.edu.ua)

Сторінка курсу в Moodle:

<https://moodle.chnu.edu.ua/course/view.php?id=490>

Консультації:

**он-лайн консультації - згідно з графіком
очні консультації – за попередньою домовленістю**

1. Анотація навчальної дисципліни. Навчальна дисципліна «Управлінський облік» спрямована на оволодіння здобувачами методів раціональної організації та ведення управлінського обліку на підприємствах на підставі використання прогресивних підходів зарубіжних країн; поглиблення у здобувачів відповідних фахових компетентностей щодо опрацювання і використання облікової інформації в управлінні. Дисципліна «Управлінський облік» належить до блоку вибіркового освітніх компонент, запропонованих здобувачам освітньої програми «Фінанси, банківська справа та страхування» першого (бакалаврського) рівня галузі знань 07 «Управління та адміністрування».

2. Мета навчальної дисципліни: поглиблення системи наукових знань з організації і методики управлінського обліку, його вдосконалення з урахуванням передового зарубіжного та вітчизняного досвіду як основи прийняття ефективних управлінських рішень. Вивчення цієї вибіркової дисципліни дозволить здобувачам набути додаткових загальних і фахових компетентностей, які розширяють їхні можливості для професійної самореалізації, зокрема при застосуванні практичних навичок з питань управлінського обліку, що вирішуються на підприємствах незалежно від форми власності та виду діяльності.

3. Пререквізити. Дисципліни, обов'язкові для вивчення здобувачем вищої освіти до початку роботи над курсом: «Економічна теорія», «Макроекономіка», «Менеджмент», «Бухгалтерський фінансовий облік».

4. Результати навчання. Відповідно до освітньо-професійної програми підготовки бакалаврів галузі знань 07 «Управління та адміністрування» за спеціальністю 072 «Фінанси, банківська справа та страхування» (освітня програма «Фінанси, банківська справа та страхування») вивчення дисципліни «Управлінський облік» сприяє поглибленню наступних компетентностей і програмних результатів навчання:

Загальні та фахові компетентності:

- здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях;
- навички використання інформаційних та комунікаційних технологій;
- здатність проведення досліджень на відповідному рівні;
- здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел;
- здатність спілкуватися з представниками інших професій груп різного рівня (з експертами з інших галузей знань/видів економічної діяльності).

Програмні результати навчання:

- знати та розуміти економічні категорії, закони, причинно-наслідкові та функціональні зв'язки, які існують між процесами та явищами на різних рівнях економічних систем;
- застосовувати набуті теоретичні знання для розв'язання практичних завдань і змістовно інтерпретувати отримані результати.

5. Опис навчальної дисципліни

5.1. Загальна інформація

Форма навчання	Рік підготовки	Семестр	Кількість			Кількість годин						Вид підсумкового контролю
			кредитів	годин	змістових модулів	лекції	практичні	семінарські	лабораторні	самостійна робота	індивідуальні завдання	
денна	IV	VIII	3	90	2	11	22	-	-	57	-	залік
заочна	IV	VIII	3	90	2	4	6	-	-	80	-	залік

5.2. Дидактична карта навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	лаб	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.
Змістовий модуль 1.												
Організація управлінського обліку та системи обліку і калькулювання витрат												
Тема 1. Мета, зміст та організація управлінського обліку Мета: розглянути сутність і значення, складові елементи, предмет, об’єкти та методи управлінського обліку, з’ясувати основні його принципи та функції	6	1	2	-	-	3	6	1	-	-	-	5
Тема 2. Склад витрат виробництва Мета: розглянути поняття витрат в управлінському обліку, з’ясувати сутність, зміст обліку витрат та фактори, що впливають на його побудову	6	1	2	-	-	3	6	-	-	-	-	6
Тема 3. Класифікація і поведінка витрат Мета: розглянути принципи та напрямки класифікації витрат, розглянути методи вивчення поведінки витрат	7	1	2	-	-	4	7	1	1	-	-	5
Тема 4. Сутність собівартості продукції, принципи і критерії її формування Мета: розглянути види собівартості у фінансовому та управлінському обліку, з’ясувати сутність калькулювання, розглянути етапи процесу калькулювання, принципи та об’єкти калькулювання, розглянути способи калькулювання собівартості	7	1	2	-	-	4	7	-	-	-	-	7
Тема 5. Система обліку і калькулювання за повними витратами	8	1	2	-	-	5	8	-	1	-	-	7

Мета: розглянути сутність вітчизняних та зарубіжних методів обліку витрат і калькулювання собівартості за повними витратами												
Тема 6. Система обліку і калькулювання за змінними витратами Мета: розглянути сутність системи обліку та калькулювання за змінними витратами, з'ясувати аналітичні та контрольні можливості системи «директ-костинг»	9	1	2	-	-	6	9	-	-	-	-	9
Тема 7. Система обліку і калькулювання за нормативними витратами Мета: сформувати систему теоретичних знань та практичних навичок щодо сутності та використання системи обліку і калькулювання за нормативними витратами.	7	1	2	-	-	4	7	-	-	-	-	7
Разом за змістовим модулем 1	50	7	14	-	-	29	50	2	2	-	-	46
Змістовий модуль 2. Специфічні методики управлінського обліку												
Тема 8. Аналіз взаємозв'язку витрат, обсягу діяльності та прибутку Мета: розглянути напрямки застосування аналізу «витрати–обсяг діяльності–прибуток», сформувати практичні навички розрахунку точки беззбитковості, запасу міцності та операційного важеля	9	1	2	-	-	6	9	1	2	-	-	6
Тема 9. Аналіз релевантності інформації для прийняття управлінських рішень Мета: розглянути поняття релевантності облікової інформації, сутність та	9	1	2	-	-	6	9	-	-	-	-	9

етапи процесу прийняття рішень, сформувати практичні навички аналізу варіантів альтернативних рішень та застосування диференційного аналізу для прийняття управлінських рішень і оптимального використання ресурсів за умов обмежень.												
Тема 10. Бюджетування і контроль Мета: розглянути сутність бюджетування, види і форми бюджетів, розглянути організаційні аспекти бюджетування, методику складання та взаємоузгодження бюджетів, контролю виконання бюджетів і аналізу відхилень.	9	1	2	-	-	6	9	1	2	-	-	6
Тема 11. Облік і контроль за центрами відповідальності Мета: формування комплексного розуміння про організацію обліку й оцінювання діяльності центрів відповідальності, пізнання сутності центрів витрат, доходів, прибутку, інвестицій.	9	1	2	-	-	6	9	-	-	-	-	9
Тема 12. Взаємозв'язок управлінського і фінансового обліку Мета: розглянути взаємозв'язок управлінського і фінансового обліку при формуванні системи інформаційних ресурсів підприємства, в системі бухгалтерських рахунків та в системі звітності	4	-	-	-	-	4	4	-	-	-	-	4
Разом за змістовим модулем 2	40	4	8	-	-	28	40	2	4	-	-	34
Усього годин	90	11	22	-	-	57	90	4	6	-	-	80

5.3. Зміст завдань для самостійної роботи

Самостійна робота здобувача з дисципліни «Управлінський облік» спрямована на узагальнення, засвоєння та закріплення знань по кожній темі. Вона включає такі види робіт:

опрацювання лекційного матеріалу, рекомендованої літератури, підготовку до практичних занять, розгляд питань, які виносились на самостійне вивчення, вирішення практичних ситуацій.

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна ф.н.	заочна ф.н.
1	Тема: Мета, зміст та організація управлінського обліку Завдання: 1. Висвітліть концепцію управлінського обліку у міжнародній практиці. 2. Подайте у вигляді схеми історію виникнення та етапи розвитку управлінського обліку. 3. Охарактеризуйте сутність виробничого обліку, покажіть співвідношення управлінського та виробничого обліку. 4. Охарактеризуйте функції, методи та цілі управлінського обліку. 5. З'ясуйте сутність, види, обсяг та користувачів інформації в системі управлінського обліку.	3	5
2	Тема: Склад витрат виробництва Завдання: 1. Наведіть поняття витрат у фінансовому та управлінському обліку. 2. З'ясуйте сутність та зміст обліку витрат, розкрийте основні завдання обліку витрат виробництва. 3. Наведіть етапи процесу обліку витрат на виробництво і процесу калькулювання як єдиного облікового процесу, пов'язаного з обліком випуску продукції. 4. Подайте у вигляді схеми фактори, що впливають на побудову обліку витрат.	3	6
3	Тема: Класифікація і поведінка витрат Завдання: 1. Подайте у вигляді схеми напрями класифікації витрат за різними ознаками. 2. З'ясуйте сутність поведінки витрат та фактори, що на неї впливають. 3. Охарактеризуйте сутність функції витрат. 4. Побудуйте функцію витрат різними методами.	4	5
4	Тема: Сутність собівартості продукції, принципи і критерії її формування Завдання: 1. Наведіть види собівартості у фінансовому та управлінському обліку. 2. Схематично наведіть склад витрат, що формують собівартість. 3. Розкрийте сутність, мету і завдання калькулювання, дайте визначення калькулювання та калькуляції. 4. Подайте у вигляді схеми види калькуляцій за різними ознаками. 5. Наведіть етапи процесу калькулювання. 6. Розкрийте принципи, об'єкти калькулювання. Види калькуляційних одиниць. 7. Наведіть порівняльну характеристику обліку витрат виробництва за елементами і статтями калькуляції. 8. Охарактеризуйте Типову номенклатуру статей калькуляції. 9. Розкрийте порядок регламентації статей калькулювання у відповідності з обліковою політикою підприємства. 10. Покажіть послідовність розподілу загальної суми непрямих (загальновиробничих) витрат.	4	7
5	Тема: Система обліку і калькулювання за повними витратами	5	7

	Завдання: 1. Охарактеризуйте систему обліку та калькулювання собівартості продукції за повними виробничими витратами. 2. Дайте характеристику позамовного методу калькулювання, розкрийте його сутність, сферу застосування. 3. Покажіть порядок акумуляції витрат за позамовною калькуляцією. 4. Розкрийте сутність попроцесного методу калькулювання та сферу його застосування. 5. Наведіть основні операції, за допомогою яких здійснюється облік витрат методом попроцесної калькуляції. 6. Дайте характеристику попередільного методу обліку і калькулювання. Покажіть порядок розрахунку фактичної собівартості при попередільному методі калькулювання витрат. 7. Розкрийте сутність напівфабрикатного та безнапівфабрикатного методів калькулювання. 8. Охарактеризуйте калькулювання собівартості продукції за видами діяльності (ABC-метод), сфери його застосування. 9. Дайте порівняльну характеристику традиційних та функціональних систем калькулювання. 10. Покажіть вплив способів калькулювання на фінансовий результат діяльності підприємства. 11. Особливості використання системи «Standart-cost»		
6	Тема: Система обліку і калькулювання за змінними витратами Завдання: 1. Наведіть принципи калькулювання собівартості за змінними витратами. 2. Покажіть порядок облікових робіт у системі калькулювання за змінними витратами. 3. Охарактеризуйте облік витрат і калькулювання собівартості продукції по системі «директ-костинг», його суть, сферу застосування. 4. Розкрийте сутність маржинального доходу. 5. Наведіть порівняльну характеристику простого та розвинутого «директ-костингу». 6. Охарактеризуйте звіт про доходи і витрати, складений за методом маржинального доходу, покажіть порядок його складання. 7. Покажіть переваги та недоліки калькулювання за змінними витратами.	6	9
7	Тема: Система обліку і калькулювання за нормативними витратами Завдання: 1. Охарактеризуйте суть та сферу застосування нормативного методу обліку витрат і калькулювання собівартості продукції. 2. Розкрийте порядок обліку витрат за окремо діючими нормами, обліку зміни норм. 3. Покажіть порядок складання і періодичного коригування нормативної калькуляції. 4. Покажіть порядок визначення фактичної собівартості. 5. Проведіть порівняльну характеристику нормативного методу та методу «Стандарт-кост». 6. Розкрийте види нормативів витрат та організацію їх розробки. 7. Проведіть дослідження відхилень: види, повторювальність відхилень; контрольованість, позитивні відхилення; вартість та користь відхилення.	4	7

	8. Продемонструйте значення нормативного методу обліку витрат для планування, контролю та прийняття управлінських рішень.		
8	Тема: Аналіз взаємозв'язку витрат, обсягу діяльності та прибутку Завдання: 1. Розкрийте припущення, на яких базується аналіз взаємозв'язку «витрати – обсяг – прибуток». 2. Охарактеризуйте способи проведення аналізу взаємозв'язку «витрати – обсяг – прибуток». 3. Покажіть порядок розрахунку маржинального доходу. 4. Охарактеризуйте способи розрахунку точки беззбитковості. 5. Покажіть порядок побудови графіку беззбитковості. 6. Покажіть порядок розрахунку запасу міцності та операційного важеля. 7. Розкрийте взаємозв'язок «витрати – обсяг – прибуток» в умовах виробництва декількох видів продукції.	6	6
9	Тема: Аналіз релевантності інформації для прийняття управлінських рішень Завдання: 1. Розкрийте сутність прийняття рішень та етапи процесу прийняття рішень. 2. Наведіть типові приклади операційних рішень. 3. Продемонструйте використання графічного методу для вирішення задач оптимізації. 4. Покажіть процес прийняття рішення стосовно спеціального замовлення. 5. Продемонструйте використання табличного, графічного методу або методу формул для визначення оптимального розміру запасів. 6. Розкрийте порядок прийняття рішення стосовно ціноутворення. 7. Продемонструйте модель прийняття рішень за умов невизначеності. 8. Охарактеризуйте процес ціноутворення за принципом «витрати плюс»	6	9
10	Тема: Бюджетування і контроль Завдання: 1. Розкрийте призначення бюджетів і їх види. 2. Схематично наведіть етапи складання бюджетів. 3. Охарактеризуйте види бюджетів та кошторисів. 4. Розкрийте принципи взаємоузгодження та взаємопосідання бюджетів. 5. Продемонструйте порядок контролю виконання бюджетів та аналізу відхилень від бюджетних показників.	6	6
11	Тема: Облік і контроль за центрами відповідальності Завдання: 1. Охарактеризуйте принципи виділення центрів відповідальності. 2. Подайте у вигляді схеми класифікацію центрів відповідальності. 3. Покажіть як розрізняються центри відповідальності за функціональною ознакою. 4. Охарактеризуйте показники для оцінювання діяльності відповідного центру відповідальності. 5. З'ясуйте порядок співставлення витрат та результатів роботи центрів відповідальності. 6. Покажіть порядок обліку і оцінювання діяльності центрів відповідальності.	6	9
12	Тема: Взаємозв'язок управлінського і фінансового обліку Завдання:	4	4

1. Наведіть ознаки порівняння управлінського та фінансового обліку. Охарактеризуйте спільні риси та відмінності фінансового й управлінського обліку. 2. Порівняйте функції, методи та цілі управлінського і фінансового обліку. 3. Наведіть порівняльну характеристику сутності, видів, обсягу і користувачів інформації в системі управлінського та фінансового обліку. 4. Порівняйте особливості інформації управлінського та фінансового обліку, її використання. 5. Порівняйте організацію управлінського обліку в системі рахунків бухгалтерського обліку України та у зарубіжних країнах.		
Усього годин	57	80

6. Методи навчання, форми та методи оцінювання

Методи навчання:

- вербальні методи (лекція, диспут, пояснення, розповідь);
 - практичні методи (практичні роботи);
 - наочні методи (демонстрація, ілюстрація);
 - робота з інформаційними ресурсами: з навчально-методичною, науковою, нормативною літературою та інтернет-ресурсами;
 - самостійна робота над індивідуальним завданням або за програмою навчальної дисципліни;
 - дистанційне навчання з використанням відповідних онлайн-платформ.
- ### **Методи оцінювання:**
- усне опитування;
 - письмове опитування;
 - глосарій;
 - тестування;
 - презентація результатів виконаних завдань;
 - аналітичні звіти;
 - розв'язування практичних ситуацій;
 - підсумковий контроль – залік.

Критерії оцінювання результатів навчання з навчальної дисципліни

Дедлайни та перескладання. Роботи, які здаються із порушенням термінів без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку (мінус 1 бал за кожен день порушення дедлайну). Перескладання модулів відбувається з дозволу деканату за наявності поважних причин (наприклад, лікарняний, участь у конференції, студентській олімпіаді тощо).

Академічна доброчесність. Здобувачі повинні самостійно виконувати навчальні завдання, завдання поточного та підсумкового контролю результатів навчання. В разі використання чужих ідей, розробок, тверджень, обов'язковим є посилання на джерела інформації. Списування під час контрольних заходів має наслідком отримання незадовільної оцінки за відповідний вид роботи.

Відвідування занять. Відвідування занять - обов'язкова умова виконання навчального плану дисципліни. За відсутності здобувача на практичному занятті він втрачає можливість отримати бали як результат його оцінювання по конкретній темі. Форми навчання визначені затвердженим графіком освітнього процесу Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича.

Критерії оцінювання:

при усних відповідях: повнота розкриття питання; логіка викладання матеріалу; використання різноманітних (у тому числі іноземною мовою) джерел інформації; аналітичні міркування, уміння робити порівняння, висновки; уміння аналізувати теоретичні проблеми з урахуванням світової та вітчизняної практики;

при виконанні письмових завдань: повнота розкриття питання, аргументованість і логіка викладення матеріалу, використання різноманітних джерел, законодавчих актів, прикладів і фактичного матеріалу тощо; правильність проведення розрахунків; цілісність, системність, логічність, уміння формулювати висновки; акуратність оформлення письмової роботи.

Вищими балами оцінюється самостійний обґрунтований погляд здобувача щодо конкретної практичної ситуації або проблеми.

Максимальна кількість балів, яку здобувач може отримати в процесі вивчення дисципліни протягом семестру, становить 100 балів, з яких 60 балів здобувач набирає при поточних видах контролю і 40 балів – у процесі підсумкового виду контролю (заліку).

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Оцінка за національною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS	
	оцінка (бали)	пояснення за розширеною шкалою
відмінно	A (90 – 100)	відмінно
добре	B (80-89)	дуже добре
	C (70-79)	добре
задовільно	D (60-69)	задовільно
	E (50-59)	достатньо
незадовільно	FX (35-49)	незадовільно (з можливістю повторного складання)
	F (1-34)	незадовільно (з обов'язковим повторним курсом)

З навчальної дисципліни «Управлінський облік» проводиться семестровий залік. Здобувач отримує завдання, що містить теоретичне питання з дисципліни, тестові завдання, глосарій і виробничу ситуацію.

У 40 балів, що можливо отримати на заліку, входить: теоретичне питання (10 балів), 4 тести «правильно-неправильно» - по 2 бали (сумарно 8 балів), визначення 4 термінів - по 2 бали (сумарно 8 балів), виробнича ситуація (14 балів).

10 балів ставиться за повне розкриття теоретичного питання. У випадку неповної відповіді зберігається відсоткове відношення розкриття відповіді та бального оцінювання.

14 балів здобувач отримує за повне та правильне (відповідно до чинного законодавства; без математичних помилок) розв'язання виробничої ситуації.

Після підготовки здобувачами конспекту відповіді та розв'язання задачі відбувається його усна відповідь викладачеві. В процесі цього здобувачу можуть бути задані додаткові питання.

Також залік може бути проведений у письмовій формі.

Оцінкою «А» оцінюється повна та аргументована відповідь на теоретичне питання, правильне розв'язання виробничої ситуації, правильна відповідь на тестові питання та сформульовані правильні визначення з глосарію. Відповіді повинні розкривати суть матеріалу, що свідчить про вміння аналізувати матеріал та робити змістовні висновки. Відповідь повинна бути чіткою, логічною і послідовною.

Відповідь оцінюється на «В» за умови такого розкриття теоретичного питання білету та тестових завдань, понять з глосарію, а також розв'язання виробничої ситуації, які містять неточності, що не суттєво впливають на зміст завдання.

Відповідь оцінюється на «С» за умови повного та правильного розкриття питання білету або правильного розв'язання виробничої ситуації, але у відповіді недостатньо правильно сформульовано визначення з глосарію. У той же час тестові завдання вирішені на належному рівні.

Якщо підхід викладення матеріалу правильний, але виявляється недостатнє його розуміння, допускаються окремі неточності, виставляється оцінка «D».

Відповідь оцінюється на «Е» у випадку правильного підходу до викладення теоретичного матеріалу та відповідей на тестові завдання.

В усіх інших випадках відповідь оцінюється на «Fх».

Розподіл балів, які отримують здобувачі:

Поточне оцінювання (аудиторна та самостійна робота)												Кількість балів (залік)	Сумарна кількість балів
Змістовий модуль 1							Змістовий модуль 2						
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10	T11	T12		
3	3	4	3	6	6	5	7	7	6	6	4	40	100

T1, T2 ... T12 – теми змістових модулів.

7. Рекомендована література – основна

1. Верланов Ю. Ю., Бурлан С. А., Верланов О. Ю. Управлінський облік: сучасна теорія і практика : навч. посібник. Миколаїв : Вид-во ЧДУ ім. Петра Могили, 2015. 340 с.
2. Голов С.Ф. Управлінський облік. Підручник. Київ : Центр учбової літератури, 2021. 534 с.
3. Лабунська С. В., Безкоровайна Л. В. Управлінський облік : навчальний посібник. Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2016. 352 с.
4. Управлінський облік : навч. посіб. / За ред. В. Я. Плаксієнка. Полтава : ПП «Астроя», 2018. 250 с.
5. Управлінський облік: навч. посіб. / О. М. Брадул та ін. Кривий Ріг : ДНУЕТ, 2017. 113 с.
6. Управлінський облік: навч. посібник / В.Д. Зелікман та ін. Дніпро : НМетАУ, 2017. 198 с.
7. Фаріон І. Д., Писаренко Т. М. Управлінський облік : підруч. Київ : Центр учбової літератури, 2018. 792 с.
8. Цал-Цалко Ю.С., Мороз Ю. Ю., Цегельник Н. І. Управлінський облік : підруч. Житомир : Рута, 2015. 631 с.

8. Інформаційні ресурси

Офіційні сайти органів державного управління України:

1. Верховна рада України: <https://zakon.rada.gov.ua/laws>
2. Державна казначейська служба України – <http://www.treasury.gov.ua>
3. Державна податкова служба України - <https://tax.gov.ua/>
4. Урядовий портал – <https://www.kmu.gov.ua/>
5. Міністерство фінансів України – <https://mof.gov.ua/uk>

Офіційні сайти наукових і електронних бібліотек в Україні:

1. Національна бібліотека України ім. В.І. Вернадського – www.nbuv.gov.ua
2. Державна науково-технічна бібліотека України (ДНТБ України) – <https://dntb.gov.ua/>